

Česká a slovenská právní historie prožívá v posledních letech velmi rychlý rozvoj. Po úmrtí významných pracovníků starší generace Jana Kaprase († 1947), Theodora Saturníka († 1949), Richarda Horny († 1953) a Roberta Fliedera († 1957) a odmlčení několika dalších se objevují na stránkách periodického tisku i v samostatných publikacích většinou jména mladších pracovníků nastupující generace vědecké, generace již marxistické. Kvalitativní hodnocení vykonané dosud práce a stanovení úkolů a cílů bylo již podáno¹ a je rovněž k dispozici i bibliografický přehled právněhistorické literatury již celkem ve trojím zpracování.²

Velmi důležitým impulsem k rozvoji vědecké práce o dějinách státu a práva se stalo založení Československé akademie věd v roce 1952, při které byl zřízen ihned při jejím vzniku jako jedno z jejích prvních pracovišť *Kabinet dějin státu a práva v ČSR*,³ který pak od roku 1956 se stal samostatným oddělením Ústavu práva ČSAV. Pro Slovensko se právněhistorické bádání soustředilo od roku 1954 v *Kabinetu právních věd SAV*, který kromě jiných úkolů zpracovává i témata z dějin státu a práva. Zřízením těchto pracovišť však nikterak neutrpěla již dříve se rozvíjející badatelská činnost *kateder dějin státu a práva* při právnických fakultách university v Praze a v Bratislavě, které rovněž produkují ve stále rostoucí míře původní práce z různých oborů právních dějin. Kromě těchto institutů se právní historii věnuje ještě pobočka *Slovanského ústavu ČSAV* v Brně, do které přešli profesori zrušené právnické fakulty v Brně, již pěstují zejména slovanské dějiny právní. Důležitým přínosem pro dějiny práva je i činnost *Komise pro soupis rukopisů ČSAV*, jejímiž pracovníky jsou kvalifikovaní právní historikové, a která ve vydávaných soupisech rukopisů dává předpoklady k novým badatelským pracím pramenným.

Československé právní historii se dostalo i ústředního publikačního orgánu ve sborníku *Právněhistorické studie* vycházejícím každoročně od roku 1955. Vznikem Právněhistorických studií však nijak neutrpěla publikační činnost v odborných časopisech právnických a historických a při stále rostoucí právněhistorické produkci bude třeba již vbrzku pomýšletí na další rozšíření publikačních možností.

¹ Václav V a n ě ě k, *Práce prawno-historyczne we współczesnej Czechosłowacji*, *Czasopismo Prawno-historyczne* VIII/2 (1956), str. 183—210; český výtah z tohoto článku v *Právněhistorických studiích* III (1957), str. 226—237. Na speciální problematiku pak ukazuje článek Jiřího K e j ř e, *Poznání státu a práva v husitském revolučním hnutí — závažný úkol právní historie*, *Právněhistorické studie* III, str. 77—89.

² Na cit. článek V a n ě ě k ů v *Czasopismo* navazuje tamtéž, str. 211—218, doplňující jej bibliografický výběr nejdůležitějších prací československé právní historie, sestavený prací Vladimíra P r o c h á z k y. Týž pracovník pak sestavil již ve dvojí redakci právněhistorickou bibliografii, jež byla v cyklostylovaném vydání rozeslána odborným zájemcům a institucím domácím i zahraničním: Vladimír P r o c h á z k a: *Materiály k bibliografii dějin státu a práva*, Praha 1955; t ý ž, *Soupis hlavních prací československé právní historie za léta 1945—1956*, Praha 1957.

³ Programový projev o úkolech Kabinetu pronesený při jeho založení jeho vedoucím členem korespondentem ČSAV prof. dr. Václavem V a n ě ě k e m viz v *Právniku* 92 (1953), str. 113—116.

Pro užší spolupráci jednotlivých právněhistorických pracovišť a stanovení jednotné linie v badatelských úkolech a koordinaci plánů měla značný význam *I. celostátní právněhistorická konference* konaná v Praze ve dnech 19.—20. června 1957 za četné účasti historiků, archivářů a filologů.⁴

Řada právních historiků dosáhla již vědeckých hodností. Hodnost doktora právních věd byla udělena přímo členu-korespondentu ČSAV prof. dr. Václavu Vaněčkovi. Hodnosti kandidáta právních věd dosáhli pak na základě obhajob kandidátských disertačních prací tito pracovníci:

Dne 21. II. 1957 obhájil před vědeckou radou Ústavu práva ČSAV dr. Jiří Klabouch práci *Osvícenské právní nauky v českých zemích*.⁵ Oponenty byli doktor historických věd doc. dr. František Roubík, člen korespondent ČSAV, a prof. dr. Radim Foustka.⁶

Před vědeckou radou právnické fakulty university Karlovy obhájil dne 11. IV. 1957 jako kandidátskou disertační práci dr. Jaromír Kíncel spis *Stát a právo v germánsko-římské Burgundii*. Oponentské posudky podali prof. dr. Josef Tureček a doc. dr. Martin Vietor.⁷

Další obhajoby se konaly vesměs před vědeckou radou Ústavu práva ČSAV. První z nich byla dne 13. IV. 1957 a kandidátské hodnosti dosáhl na základě práce *Súdna perzekúcia robotníckeho hnutia na Slovensku podľa zákona na ochranu republiky*⁸ dr. Leonard Bianchi. Oponenty byli prof. dr. Radim Foustka a doc. dr. Martin Vietor.⁹

Dr. Jaroslav Houser se stal kandidátem právních věd dne 31. III. 1958 po obhajobě práce *Hornické pojištění za kapitalismu na území ČSR*, kdy oponentské povinnosti se ujali prof. dr. Bedřich Andres a doc. dr. Martin Vietor.¹⁰

Hodnosti kandidáta právních věd dosáhl dr. Jiří Kejř dne 17. VI. 1958 po obhajobě disertační práce *Právní život v husitské Kutné Hoře*;¹¹ oponentské posudky vypracovali akademik Rudolf Urbánek a člen-korespondent ČSAV prof. dr. Václav Vaněček.¹²

Téhož dne získal hodnost kandidáta též dr. Valentin Urfus na základě díla *Zdomácnění směnečného práva a počátky novodobého práva obchodního v českých zemích*, jehož oponenty byli člen korespondent ČSAV prof. dr. Arnošt Wenig-Malovský a člen korespondent ČSAV prof. dr. Václav Vaněček.¹³

Kromě těchto kandidátských disertačních prací právnických byly obhájeny také dvě kandidátské disertace úzce s tematikou právněhistorickou souvisící. Dr. Jaromír Kudrna dosáhl hodnosti kandidáta věd historických obhajív práci *Studie k Lex Alamanorum a Lex Baiuvariorum a k počátkům feudalismu v jižním Německu* a dr. Emanuel Michálek se stal kandidátem věd filologických na základě spisu *Vývoj české právní terminologie do poloviny 15. století*.

Živě se rozvíjela spolupráce s jinými obory historického bádání. Právní histo-

⁴ Podrobná zpráva o konferenci byla uveřejněna v *Právněhistorických studiích* IV (1958), str. 298—317; referáty v *Právniku* 96 (1957), str. 852—859; *Věstníku ČSAV* 66 (1957), str. 476—479, a v *Archivním časopise* (1957) str. 219—220.

⁵ Kniha vyšla v Nakladatelství ČSAV 1958.

⁶ Zpráva o obhajobě v *Právniku* 96 (1957), str. 665—671.

⁷ *Právník* 97 (1958), str. 101—105.

⁸ Nakladatelství Slovenské akademie věd, Bratislava 1955.

⁹ Zpráva v *Právniku* 96 (1957), str. 864—869. *Právní obzor* 40 (1957), str. 444.

¹⁰ *Právník* 97 (1958), str. 659—663.

¹¹ Nakladatelství ČSAV, Praha 1958.

¹² *Právník* 97 (1958), str. 860—864; *Právní obzor* 41 (1958), str. 507.

¹³ *Právník* 97 (1958), str. 939—942; *Právní obzor* 41 (1958), str. 507.

rikové navázali četná pracovní spojení s ústavy ČSAV i vysokými školami, činně se účastnili konferencí a porad pořádaných historiky, archiváři, knihovníky, filology a filosofy, zasedali v různých komisích a podnikli řadu studijních cest do archivů a knihoven. Zvláště úzký styk se vyvinul mezi pracovníky z českých zemí a Slovenska, kteří vzájemně konsultují při různých otázkách práce. Kabinet právních věd SAV¹⁴ pořádá pravidelně vědecké diskuse, jichž se účastní i hosté z českých pracovišť a které jsou velmi dobrou příležitostí jak k výměně názorů a vzájemné pomoci tak i k navazování bližšího osobního styku.¹⁵

V posledních letech se znovu začínají rozvíjet styky se zahraničními právními historiky i institucemi, ať již návštěvami a přednáškami zahraničních vědců v Československu, ať již studijními cestami a účastí na mezinárodních kongresech pracovníků československých. Zde je třeba se zmínit o činnosti prof. dr. Václava V a n ě č k a, který se jako člen delegace VII. sekce ČSAV zúčastnil třítydenního zájezdu do SSSR od 25. IX. 1956, odkud přinesl cenné zkušenosti o organizaci sovětské vědy.¹⁶

V červnu 1957 se jako člen Mezinárodní Komise pro dějiny stavovských shromáždění (Commission internationale pour l'histoire des Assemblées d'États) zúčastnil zasedání Komise v Paříži. Při obou těchto příležitostech pronesl přednášky.¹⁷

V roce 1958 podnikl v červnu studijní a přednáškovou cestu do Jugoslávie a ve dnech 29. IX. — 4. X. se zúčastnil bruselského zasedání Sociétés Jean Bodin, kde rovněž proslovil přednášku.¹⁸

Ve všech případech navázal styky se zahraničními právními historiky a informoval je o rozvoji právněhistorického bádání v Československu. Kromě těchto příležitostí použil k poznání a navázání styků se zahraničními vědci i svých jiných cest, které vykonal ať již ve svých funkcích v ČSAV (Maďarsko, Polsko, NDR), nebo jako československý delegát při zasedání UNESCO v roce 1954 v Montevideu.

V květnu 1957 podnikl studijní cestu do Polska dr. Jiří K e j ř, který se zúčastnil oslav 100. výročí založení Poznaňské společnosti přátel nauk a proslovil přednášku v Krakově o husitských právních naukách.

Styk se zahraničními vědeckými pracovníky navázali též při svých soukromých cestách do zahraničí dr. Karel L i t s c h (NDR, červen 1957) a dr. Vladimír P r o c h á z k a (SSSR, srpen 1957). Prázdninovou cestu do SSSR podnikl též dr. Jiří K l a b o u c h (červenec 1958).

Pracovníci slovenští navštívili několikrát především Budapešť, kde použili materiálů ke slovenským dějinám uložených v maďarských archivech, doc. dr. V i e t o r podnikl též studijní cestu do Polska (září 1957).

Nejintenzivnější styky se rozvinuly s vědeckými pracovníky i institucemi sovětskými. Řada našich pracovníků je v pravidelném spojení s pracovníky sovět-

¹⁴ Informaci o činnosti právních historiků z Kabinetu právních věd podává v rámci zprávy o celkové činnosti Kabinetu za rok 1957 jeho vedoucí Ladislav K o š ť a v Právním obzoru 41 (1958), str. 189—191.

¹⁵ Základní informaci o probíraných tématech při těchto diskusích přinesl Právní obzor 40 (1957), str. 442—444. O zvláště závažné rozpravě o alodisaci poddanské půdy a dědickém právu poddaných na Slovensku v 18. století podal referát Vl. P r o c h á z k a v Právněhistorických studiích IV (1958), str. 295—297.

¹⁶ Zpráva o cestě v Právniku 96 (1957), str. 291—292.

¹⁷ Výťah z obou přednášek byl uveřejněn v Právněhistorických studiích IV (1958), str. 241—249. Zpráva o účasti na pařížském zasedání ve Věstníku ČSAV 66 (1957), str. 388—9.

¹⁸ Výťah těchto přednášek v tomto svazku Právněhistorických studií, str. 282—290.

skými a dochází k živé výměně informací o vědeckém životě i konsultací pracovních. Českoslovenští právní historikové se podílejí na přípravě *Chrestomatie dějin státu a práva*, která se v SSSR připravuje za hlavní redakce akademika V. M. Koreckého (Kyjev). Z pracovníků leningradských zprostředkují styk zejména kandidáti věd G. N. Beljajeva a A. S. Mylnikov, z moskevských zvláště prof. Z. Černilovskij.

V červenci 1958 byl na zvláštní žádost právnické fakulty moskevské university sestaven pro tamní pedagogické potřeby *Stručný přehled dějin státu a práva v ČSR* (200 stran rukopisu), který vypracoval prof. dr. V. Vaněček za redakční spolupráce dr. Jiřího Klaboucha. Zcela soustavně byly se sovětskými vysokoškolskými učiteli vyměňovány studijní pomůcky.

Cenným příspěvkem k navázání a utužení styků s cizími vědci byly návštěvy vykonané v našich vědeckých pracovištích zahraničními profesory. Všichni proslovili na právnické fakultě Karlovy university přednášky, o nichž se vždy rozvinula diskuse a v živé výměně názorů došlo i k informacím o organizaci vědecké práce a činnosti právních historiků.

Dne 20. X. 1956 proslovil profesor římského práva na universitě v Tel Avivu Salomon Eisenstadt přednášku na thema *O srovnávacích pohledech na staré židovské a římské právo*.¹⁹

Prof. dr. Ferdo Čulínovič ze Záhřebu proslovil na právnické fakultě cyklus přednášek ve dnech 26. IV.—2. V. 1957, z nichž první byla určena pro studenty právnické fakulty (*Vzpouřa námořníků v Boce Kotorské v roce 1918*); posluchačstvo odborné pak vyslechlo ostatní tři přednášky na themata: *Národnostní otázka v jugoslávských zemích, Zánik starého a vznik nového jugoslávského státu a Výstavba nového jugoslávského práva*.

V květnu 1957 navštívil ČSR i profesor university v Sofii Michail Andrejev, který pronesl 21. V. 1957 na právnické fakultě přednášku na thema *Bulharské obyčejné právo a jeho rozvoj v posledních desetiletích tureckého panství*.

Oba tito hosté informovali ve zvláštních schůzích čs. právní historiky o právně-historickém bádání ve svých zemích.

O vzniku měst v Polsku přednášel dne 14. X. 1957 profesor university Adama Miczkiewicza v Poznani Zdislaw Kaczmarczyk²⁰ a o vzniku státu u Charvátů dne 16. X. 1957 profesor university v Bělehradě Dragoslav Jankovič.²¹ Oba hosté se pak účastnili spolu s vedoucím katedry dějin práva a státu na bratislavské universitě doc. Vietorem společného zasedání Katedry dějin státu a práva na právnické fakultě a Kabinetu dějin státu a práva v ČSR, kdy byly podány vzájemné informace o způsobech vyučování právním dějinám na vysokých školách i organizaci a výsledcích vědecké práce.

V říjnu 1957 byl hostem filologické fakulty university Karlovy vynikající dánský filolog a právní historik Louis L. Hammerich, profesor university v Kodani. Pro filology a právníky proslovil dne 22. X. 1957 hojně navštívenou přednášku *Was ist germanische Rechtsgeschichte?*²²

Děkan obnovené právnické fakulty na universitě M. Koperníka v Toruni prof. dr. Wojciech Hejnosz přednášel dne 18. XI. 1957 na thema *Několik otázek venkovského obyvatelstva ve středověkém Polsku*.²³

¹⁹ Referát v *Právniku* 96 (1957), str. 111—112.

²⁰ *Právník* 97 (1958), str. 273—274.

²¹ *Právník* 97 (1958), str. 274—275.

²² *Právník* 97 (1958), str. 194—195.

²³ *Právník* 97 (1958), str. 275—276.

Při příležitosti studijního pobytu v ČSR v červnu 1958 obnovil návštěvou v Katedře dějin státu a práva na právnické fakultě Karlovy university sovětský historik G. E. S a n ě u k styky navázané již dříve v Moskvě.

Všichni tyto vědečtí pracovníci vešli ve styk s našimi právními historiky, navštívili naše pracoviště a seznámili se s výsledky jejich činnosti. Navštívili rovněž naše archivy a knihovny a použili takto získaného materiálu pro svou vlastní práci.

Zmíněnými zájezdy do zahraničí i návštěvami cizích vědců u nás byly učiněny první kroky k navazování přátelských styků mezi právními historiky československými a zahraničními, zejména pak s vědci Sovětského svazu a lidových demokracií. Je nanejvýše žádoucí další prohloubení a rozšíření těchto styků, které přinášejí nejen prospěch studijní, nýbrž pomáhají též k vzájemnému poznávání vědeckých pracovníků a jejich sblížení v zájmu pokroku vědy.

Uzavřeno ke dni 30. září 1958.

Jiří Kejř